

РОЛЬ ПРАВОВОЇ ОСВІТИ У ФОРМУВАННІ ПРАВОСВІДОМОСТІ МОЛОДІ

Т.В. Михайліна

Подолання перманентних кризових процесів наразі виступає одним з провідних завдань нашої держави, але крім об'єктивних змін у соціально-економічній, політичній та правовій системі суспільства, корекції потребує також психологічне ставлення населення до державно-правових інституцій. У даному процесі можна говорити про актуалізацію ролі правового виховання та правової освіти. Віддаючи належне правовому вихованню як безперервному процесу, що в ідеалі повинен починатися ще в дитинстві, тим не менше, хотілося б звернути увагу на правову освіту, оскільки вона є свідомим вибором, а майбутня професія юриста повинна характеризувати особу наявністю високого рівня професійної та буденної правосвідомості. Крім того, представники юридичної професії комплексом своїх якостей здійснюють вплив на формування правосвідомості пересічного громадянина.

Слід зазначити, що правове виховання є більш широкою категорією по відношенню до правової освіти, а отже, не повинно перериватися протягом усього періоду навчання майбутнього юриста у закладі вищої освіти. Як слушно зазначає І.В. Осика, „рівень правової культури є результатом правового виховання. Однак є і зворотній зв'язок, коли правовиховна діяльність повинна бути досконалою, тобто відповідати цільовому та фактичному стану правової культури суспільства в цілому”. І як раз у цьому полягатиме значна проблема, оскільки фактичний стан правової культури в Україні виявляє тенденцію до стихійного зниження чи підвищення, деформації та навіть анархізації.

Відтак, формування правосвідомості молоді в тому числі, і особливо, під час отримання правової освіти, має ґрунтуватися на роз'ясненні призначення і сенсу правових настанов, що сприятиме глибокому усвідомленню їх ролі, соціальної значимості, доцільності і необхідності дотримання. А отже, прищеплення професійних навичок є невід'ємним, необхідним, але вочевидь недостатнім елементом формування майбутніх юристів, що без правовиховного впливу надасть особі потужний інструмент без усвідомлення його цінності та водночас небезпеки використання, якщо останнє здійснюється лише для задоволення власних потреб. Внаслідок цього виявляється і корупційна складова, і зловживання своїми знаннями, можливостями, що в підсумку формує негативний образ юриста в суспільстві, а загалом і зневіру у праві.

Наукові публікації акцентують увагу на особливому значенні права у світогляді юриста, тому правоціннісний компонент у правосвідомості студента юридичних спеціальностей виражається у тому, що для нього право загалом і конкретна правова норма, зокрема, є особистісними цінностями, які слугують спонукальною силою власної правомірної поведінки у будь-яких ситуаціях. Тим самим визнається, що правові моделі та настанови у буденному житті юриста відіграють не менше значення, ніж у професійному.

Але поряд із орієнтацією на правовиховні ідеали, існують певні проблеми, з якими зіштовхується сучасне українське студентство. Вони пов'язані з соціальною професійною орієнтацією, з невдоволенням значної частини студентів майбутньою професією. Студенти гостро відчують відсутність у нашому суспільстві чіткої системи правовиховної роботи, визначення цінностей та ідеалів для виховання молоді в сучасних умовах. Тому доцільно використовувати більше альтернативних методів формування позитивного ставлення до права, уникаючи

прямого насадження. Це, передусім, залучення студентів до роботи у юридичних клініках, де робота з незахищеними верствами населення надасть студентам усвідомлення власної ролі і ролі права у житті суспільства. Крім того, доцільно використовувати у навчальному процесі чи поза ним перегляд фільмів або читання літератури на юридичну тематику, але з глибоким морально-філософським навантаженням, з наступним їх обговоренням. Позитивним буде більше залучати студентів до правопросвітницьких заходів (наприклад, у школах) та соціальних, волонтерських проектах, де активна допомога іншим сприятиме утвердженню в студентів загальносоціальних цінностей. Тим не менше, залучення до подібних заходів повинно відбуватись у формі пропозиції, інформування про наявні проекти, зацікавлення студентів, але в жодному разі не примусового залучення, що дасть лише зворотній ефект. Не менш позитивну роль має участь студентів у міжнародних проектах, програмах обміну, бо є основою, по-перше, для розширення кругозору, а по-друге, для сприйняття інших моделей соціального співіснування.

Ще одна розповсюджена проблема студентів-юристів, це формування в них протягом навчання правового ідеалізму (як однієї з деформацій правосвідомості), який з початком професійної діяльності починає розвіюватись та найчастіше замінюється правовим нігілізмом. Правовий ідеалізм, як правило, з часів уведення М.Г. Матузовим цього поняття розглядається як парна до правового нігілізму категорія. Для уникнення подібних деформацій необхідно під час навчання не вводити студентів в оману щодо реального стану речей у професії та суспільстві в цілому, не подавати лише позитивні аспекти професії, а максимально реально висвітлювати всі плюси і мінуси обраної професії, використовувати якнайбільше реальних фавул та прикладів з практики, які висвітлюють в тому числі і ціннісне значення права.

ОСОБИСТІСНИЙ ПІДХІД ЯК ЗАПОРУКА ВИСОКОГО ПРОФЕСІОНАЛІЗМУ МАЙБУТНІХ ЮРИСТІВ

О.М. Охотнікова

Проблема особистісного підходу була і залишається актуальною, вкрай необхідною в вищій школі, особливо при підготовці майбутніх юристів, та такою, що потребує кожного разу практичної реалізації на всіх заняттях. Ця проблема – не нова. Багато років про це говорять, написано науковцями безліч праць щодо зазначеної проблеми, але вона безумовно залишається такою, що потребує подальшого вивчення та кожна денного запровадження до навчального процесу майбутніх юристів. Але сьогодні залишаються не втіленими основні складові особистісного підходу. Так, на деяких семінарських заняттях, які поступово втрачають свій зміст, студенти втрачають можливість розкрити своє бачення проблеми, свою точку зору. Вони йдуть за чітко окресленим програмним алгоритмом без особистісної позиції, що приводить до шаблонного бачення проблеми. А це є головною перешкодою до особливого юридичного мислення, буде гальмувати вирішення серйозних проблем, які будуть потребувати не ординарного особливого підходу юриста – фахівця.

Саме до розвитку творчого підходу у майбутніх юристів ми повинні запроваджувати певні підходи на заняттях. Прикладом тут може виступати надання альтернативних підходів до вирішення стандартних ситуацій, що сприяє розвитку логічного мислення, яке є особливо важливим для юриста. Також на практичних заняттях важливо використовувати метод аналогії, що також сприяє